

اسباب بازی، ابزاری جادویی

گزارشی از دومین مسابقه ملی طراحی و ساخت اسباب بازی در دانشگاه صنعتی شریف

گزارش: سمیه دژ

عکس: غلامرضا بهرامی

نیست بلکه انتخاب درست براساس سن و نیاز کودک است. گاهی کودک با در اختیار داشتن حتی چند صدف کوچک می تواند ساعتها سرگرم شود و قوه تخیل و ابتکار خود را به کار اندازد؛ در صورتی که ممکن است در همان مقطع زمانی از داشتن اسباب بازی گران و شیک لذت نبرد.

کشف استعداد و توانمندی های کودک نیز از جمله مواردی است که اولیا و مربیان می توانند به کمک ابزار اسباب بازی به آن دست یابند. هر کودکی استعداد و توانمندی خاصی را دارد و با توجه به آن اسباب بازی مناسب خود را انتخاب می کند. والدین و مربیان می توانند انواع مختلف اسباب بازی را در اختیار کودک قرار دهند و در نهایت، انتخاب اسباب بازی را به خود او واگذار کنند و از این طریق به استعدادها و توانمندی های کودک پی ببرند. انواع اسباب بازی موجب شادی و نشاط کودک و افزایش هوش و قدرت تخیل او می شود، کنجکاوی کودک را برمی انگیزد و همراه با پرورش قوای ذهنی،

شده است و اولیا و مربیان می توانند با استفاده از این ابزار کودک را آن گونه که می خواهند تربیت کنند. آن ها از طریق این ابزار جادویی نه تنها می توانند کودک خود را سرگرم کنند بلکه می توانند مهارت های زندگی را نیز در خلال بازی ها به او بیاموزند. از سویی، برخی والدین به غلط فکر می کنند اسباب بازی فقط جنبه بازی و سرگرمی برای کودک دارد و از جنبه آموزشی آن غافلند. بنابراین، کودکان بی هدف و بی برنامه از اسباب بازی هایی که به طور تصادفی انتخاب می شوند، استفاده می کنند و حتی در برخی موارد، والدین برای کودکان خود اسباب بازی نمی خرند. از سوی دیگر نیز با والدینی روبه رو هستیم که با توجه بیش از اندازه و صرف هزینه های گزاف به اصطلاح از آن طرف بام می افتند و چون راه را اشتباه می روند، به نتیجه لازم یا دلخواه دست نمی یابند. اولیا و مربیان باید در نظر داشته باشند آنچه در انتخاب اسباب بازی اهمیت دارد، قیمت گزاف و رنگ و لعاب آن

بازی و اسباب بازی برای کودکان و والدین از اهمیت بسزایی برخوردار است. فرزندان ما زمان زیادی از ساعات بیداری خود را به بازی اختصاص می دهند و در نتیجه، بسیاری از مهارت های زندگی را در حین آن می آموزند. اسباب بازی ابتدایی ترین، بهترین و حتی در برخی از موارد تنها وسیله ای است که کودک می تواند از طریق آن با دنیای خارج ارتباط برقرار کند و جهان پیرامون خود را بهتر بشناسد. در نظر داشته باشید که بازی برای کودک هدف نیست بلکه شیوه ای است که توسط آن می توان قوای درونی کودک را پرورش داد. خوشبختانه، چندسالی است که مسئولان به این امر مهم پی برده اند و با برپایی سمینار، مسابقات و نمایشگاه هایی در این خصوص گامی هر چند کوچک در این مسیر برداشته اند و روند روبه رشدی در این خصوص آغاز شده است. امروزه انواع مختلف اسباب بازی به ابزاری برای تعلیم و تربیت کودکان تبدیل

همچنین با هدف نهادینه کردن این مسابقات در سطح کشور، دومین مسابقه ملی طراحی و ساخت اسباب‌بازی برای تمامی گروه‌های سنی را از اول تا چهارم اسفند سال ۹۱ برگزار کرد. در این دوره از مسابقات بیش از چهارصد گروه از سراسر کشور به رقابت پرداختند و در نهایت، به برندگان جوایزی اهدا شد. هم‌زمان وبگاه خانواده دانشگاه شریف نیز به نمایندگی از

و فطرت کودک مربوط می‌شود (برخی دختران طبیعتاً به برخی بازی‌ها مانند خاله‌بازی علاقه نشان می‌دهند و برخی پسران نیز به بازی‌های دیگر مانند دزد و پلیس؛ البته، بعضی بازی‌ها نیز مورد توجه هر دو گروه قرار می‌گیرد) و دوم، انتظارات و توقعات والدین و جامعه از دختر و پسر. هوش کودک نیز تأثیر فراوانی بر نحوه بازی، نوع آن، انتخاب اسباب‌بازی و استفاده از

مهارت‌های کلامی او را نیز تقویت می‌کند. با وجود این، برخی والدین با این بهانه که فرزندانشان اسباب‌بازی‌های خود را خیلی زود خراب می‌کنند، از خرید این ابزار کارآمد برای آن‌ها سر باز می‌زنند. اولیا و مربیان برای حل این مشکل نیز می‌توانند اقداماتی مناسب انجام دهند؛ مثلاً از اسباب‌بازی‌های مقاوم‌تری استفاده کنند یا حتی نگهداری و استفاده درست از اسباب‌بازی را به کودک

دانشگاه برای اولین بار در سطح کشور اقدام به برگزاری نمایشگاه صنعت اسباب‌بازی و دستاوردهای دومین مسابقه ملی طراحی و ساخت اسباب‌بازی کرد. در این نمایشگاه شرکت‌های مرتبط با صنعت اسباب‌بازی اعم از تولیدکنندگان، وارد کنندگان، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و همچنین دیگر متولیان عرصه کودک و نوجوان حضور داشتند و با برپایی غرفه‌هایی به ارائه دستاوردهای صنعت اسباب‌بازی و محصولات خود پرداختند. هم‌زمان با برگزاری نمایشگاه و مسابقات، دبیرخانه مسابقه ملی طراحی و ساخت اسباب‌بازی با هدف افزایش سطح کیفی اسباب‌بازی‌های ساخته شده اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی طراحی و ساخت اسباب‌بازی برای شرکت‌کنندگان کرد و در نهایت، فصلنامه هنر و طراحی صنعتی چهارباغ با همکاری وبگاه خانواده دانشگاه صنعتی شریف، دومین همایش تخصصی طراحی اسباب‌بازی با عنوان «اسباب‌بازی خوب» را

آن می‌گذارد؛ به این ترتیب که کودکان تیزهوش (به دلیل توانمندی زیاد) و کودکان کم‌هوش (به دلیل توانمندی کم) بیشتر به بازی‌های انفرادی روی می‌آورند و کودکانی با بهره هوشی متوسط به بازی‌های گروهی علاقه بیشتری نشان می‌دهند. عامل پایانی عامل محیطی است. تحرکات محیطی، امکانات موجود و موقعیت و وضعیت جغرافیایی در نحوه انتخاب اسباب‌بازی بسیار مؤثر است.

با توجه به تأثیرات بسیاری که استفاده از اسباب‌بازی بر رشد و نمو کودکان و نونهالان و در نهایت جامعه می‌گذارد، توجه بسیاری از روان‌شناسان، کارشناسان و حتی مسئولان امر به این مسئله معطوف شده است. بر این اساس، پایگاه ارتباط با دانش‌آموزان دانشگاه صنعتی شریف در سال ۱۳۸۹ اقدام به برگزاری اولین دوره مسابقات ملی طراحی و ساخت اسباب‌بازی ایران کرد. این دانشگاه با توجه به استقبال گسترده از دوره پیشین مسابقات و

خود آموزش دهند. با این تفاسیر، حتی در خراب کردن اسباب‌بازی هم آموزشی نهفته است؛ مثلاً کودک در می‌یابد وسیله‌ای که بسیار دوستش دارد، ممکن است بی‌هیچ دلیلی از بین برود. پس باید برای لحظات بدون آن چاره‌ای بیندیشد یا در صدد تعمیر آن برآید. از این طریق او به صورت ضمنی مهارت‌های اجتماعی را نیز می‌آموزد.

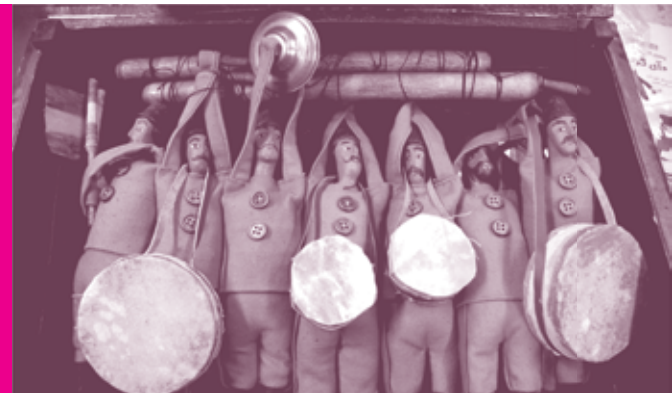
با تأکید بر این مطلب که والدین باید اسباب‌بازی‌های مناسب را در اختیار کودکان خود قرار دهند، می‌گوییم که به عوامل مؤثر در انتخاب درست اسباب‌بازی هم لازم است دقت شود که مهم‌ترین آن‌ها سن، جنس، هوش و محیط است. کودک در سنین مختلف به اسباب‌بازی‌های متفاوتی واکنش نشان می‌دهد و باید توجه کرد که اسباب‌بازی متناسب با سن کودک در اختیار وی قرار گیرد. جنسیت از دیگر عوامل تأثیرگذار در بازی است. در تفاوت بازی میان دختران و پسران عمده‌ترین عوامل عبارت‌اند از: اول، آنچه به طبیعت

در روز چهارشنبه دوم اسفند ۹۱ برگزار کرد. ارتقای سطح دانش و آگاهی جامعه، طراحی و آموزش برای کودکان، تبیین ارزش‌ها و نگرش‌های مطرح در اسباب‌بازی خوب و همچنین ایجاد بستری برای ارتباط میان صنعت و دانشگاه از اهداف این سمینار بود. البته گام‌هایی در این زمینه طی سال‌های گذشته برداشته شده است که البته کافی به نظر نمی‌رسند و باید توجه بیشتری به این بخش معطوف شود.

یکی از مهمانان ویژه همایش اسباب‌بازی خوب درباره اهمیت اسباب‌بازی می‌گوید:

چون کودکان و نوجوانان تنها با بازی

قرار نمی‌دهد و اساس کار تنها بر پایه حفظ کردن مطالب است. به عبارت دیگر، کودک واقعیت‌های علمی را کشف نمی‌کند بلکه آن‌ها همچون اطلاعات از پیش تعیین شده به دانش آموز داده می‌شوند. به همین دلیل، حتی خود ما اگر به دوره‌های آموزشی برگردیم، می‌بینیم که بسیاری از آموخته‌هایمان را فراموش کرده‌ایم؛ زیرا خود آن مطالب را کشف نکرده‌ایم. اگر در دوره ابتدایی تحصیلی (دبستان و پیش‌دبستان) کودک با روحیه جست‌وجوگر خود با اسباب‌بازی‌ها و وسایل آموزشی کار کند و فعالانه در این زمینه مشارکت داشته باشد، می‌توان گفت که یادگیری واقعی

و فعالیت یاد می‌گیرند، انواع بازی‌ها اساس تفکر و یادگیری آن‌ها هستند. کودکان از طریق بازی فکر می‌کنند. به همین دلیل حتی کودکان دبستانی دروسی مانند ریاضی، علوم و بسیاری از دروس دیگر را از طریق فعالیت‌هایی شبیه به بازی بهتر می‌آموزند، این مسئله خود بیانگر اهمیت بازی است. بازی انواع مختلفی دارد و بازی‌های سازنده، باقاعده، نمادین و نمایشی و... از این دست هستند. متأسفانه، به‌رغم اهمیت اسباب‌بازی، بسیاری از خانواده‌ها از این مهم غافل‌اند و این به دلیل نواقصی است که در نظام آموزشی ما وجود دارد. نظام آموزشی ما در دبستان و دوره‌های دیگر اساس کار را بر پایه فعالیت کودک

اتفاق می‌افتد. متأسفانه، خانواده‌ها بر اساس نظام آموزشی‌ای که به آن‌ها تحمیل شده است، تنها یک هدف را دنبال می‌کنند و آن کنکور است. آن‌ها فکر می‌کنند کودکی که بازی می‌کند، چیزی یاد نمی‌گیرد و تنها وقت خود را تلف می‌کند. در صورتی که بازی اساس تفکر کودک است. البته، اینکه بازی خوب چیست و کدام بازی مناسب چه سنی است نیز اهمیت بسیار زیادی دارد. به‌رغم تمام محاسنی که بازی کردن و اسباب‌بازی‌ها دارند، این ابزار می‌تواند آثار مخربی نیز داشته باشد. اگر اسباب‌بازی پیش از زمان مناسب یا پس از آن در اختیار کودک قرار گیرد یا اینکه مناسب نباشد (مثلاً با خشونت همراه باشد) ممکن است

آثار زاینباری داشته باشد. در ماشین کنترلی، چیزی برای کشف وجود ندارد و این وسیله تنها جنبه سرگرمی دارد، اما اگر کودک شن‌بازی یا آب‌بازی کند و آب را از ظرفی به ظرفی دیگر بریزد، در حال یادگیری فیزیک است. بازی می‌تواند بدآموزی نیز داشته باشد. بنابراین، پدران و مادران، معلمان و مربیان باید مراحل رشد ذهنی کودک و انواع بازی‌های مناسب سنین مختلف، را بشناسند و این کاری کارشناسانه است و گروهی حرفه‌ای را می‌طلبد. باید در مجلات، روزنامه‌ها، تلویزیون و... درباره مراحل رشد ذهنی کودک و بازی‌های مناسب صحبت شود. علاوه بر تمام این مطالب اوضاع اقتصادی خانواده‌ها نیز مانع از آن می‌شود که خرید اسباب‌بازی در اولویت قرار گیرد. اگر شهرداری‌ها در مناطق مختلف اتاق‌های بازی تدارک ببینند، به بسیاری از خانواده‌ها که امکان تهیه و خرید اسباب‌بازی را ندارند، کمک می‌شود.

متأسفانه، در بسیاری از مهد کودک‌ها مربیان آگاهی لازم را ندارند و کودکان را مجبور به حفظ کردن مطالب می‌کنند. در واقع، ما دانش و علم را تنها در اطلاعات دادن می‌دانیم نه در کشف اطلاعات. علاوه بر تمام مطالب گفته شده، باید بر نحوه ساخت و کارایی اسباب‌بازی‌ها نظارت وجود داشته باشد؛ در حالی که متأسفانه، این نظارت در کشورمان تنها به کارهای اداری و سانسور مربوط می‌شود. با وجود این، کانون قدم‌های مثبتی در این جهت برداشت اما به دلایل مختلفی چون از امکانات کم این تلاش‌ها ادامه پیدا نکرد. در نظر داشته باشید که ناظران باید همچون راهنما ظاهر شوند، نه اینکه خود نیز به مانعی تبدیل شوند. اسباب‌بازی خوب مانند یک هنر خوب اگر به درستی معرفی شود، تأثیرات بسیار سازنده‌ای بر کودک و جامعه خواهد گذاشت و حتی ممکن است به منبع درآمد تبدیل شود.